

ансамблеві); за семантичними чинниками (релігійно-сакральні, художньо-архітектурні, культурно-просторові).

5. Сформульовані методи містобудівних перетворень туристичного середовища Уманщини: метод створення «просторово-планувального сценарію», метод забезпечення «візуально-кадрового сприйняття», метод застосування «спадкоємно-композиційного розвитку», метод відтворення «панорамно-міського фасаду».

6. Надано рекомендації щодо удосконалення охорони та управління об'єктами туристичного обслуговування Уманщини з розробленням тур-планів з включенням стадій: розробка концепцій, виготовлення документації, узгодження та експертиза.

7. Запропоновано структуру моделі-програми відродження архітектурно-ландшафтного середовища та організації системи туристичного огляду об'єктів культурно-природного надбання агломерації під назвою «Смарагдове намисто Уманщини».

ЛІТЕРАТУРА

1. Архітектура: короткий словник-довідник / Ю. М. Євреїнов, О. А. Пламяницька, В. В. Вечерський [та ін.]; за ред. А. Мардера. – Київ: Будівельник, 1995. – 334 с.
2. Бевз Г. П. Історія Уманщини / Г. П. Бевз. – К., 1997. – 103 с.
3. Бодров Ю. І. Історія Уманського козацького полку / Ю. І. Бодров. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 80 с.
4. Діденко О. П. Збірник археологічних пам'яток Уманщини / О. П. Діденко, В. А. Стефанович, Б. Д. Черномаз. – Умань, 2006 р. – 342 с.
5. Ксеневич М. Я. Українська архітектура: її визначальний контекст у просторі, часі, інформації. Основи українського архітектурознавства / М. Я. Ксеневич. – К.: «МП Леся», 2005. – 426 с.
6. Линч К. Образ города / К. Линч. – М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.

УДК 72.01

КЛАСИФІКАЦІЯ КОРИСТУВАЧІВ АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Денисенко Ю. М., доцент, кандидат архітектури
Одеська державна академія будівництва та архітектури
Тел. +38(095)707-13-29

Анотація. В публікації, спираючись на трирівневу структуру побудови Всесвіту [1, 2] та на трирівневу класифікацію потреб людей [3, 4], виявляються основні принципи існування як окремих людей, так і певних груп людей, а також пропонується класифікація користувачів архітектурно-дизайнерської продукції згідно принципів їх існування. Показується вплив принципів існування людини, групи людей, суспільства як проектувальників, як замовників чи як користувачів на принципи формотворення архітектурних та дизайнерських об'єктів.

Ключові слова: архітектура, дизайн, закони Всесвіту, закономірності розвитку архітектури та дизайну, класифікація користувачів.

КЛАССИФИКАЦИЯ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ АРХИТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСКОЙ ПРОДУКЦИИ

Денисенко Ю. Н., доцент, кандидат архитектуры
Одесская государственная академия строительства и архитектуры
Тел. +38(095)707-13-29

Аннотация. В публикации, опираясь на трехуровневую структуру построения Вселенной [1, 2] и на трехуровневую классификацию потребностей людей [3, 4], выявляются основные принципы существования как отдельных людей, так и определенных групп людей, а также предлагается классификация потребителей архитектурно-дизайнерской продукции согласно принципам их существования. Показывается связь принципов существования человека, групп людей, общества как проектировщиков, потребителей или заказчиков на принципы формообразования архитектурных и дизайнерских объектов.

Ключевые слова: архитектура, дизайн, законы Вселенной, закономерности развития архитектуры и дизайна, классификация потребителей.

CLASSIFICATION OF CONSUMERS OF ARCHITECTURAL OBJECTS AND OBJECTS OF DESIGN

Yurii Denysenko, Associate Professor, candidate of architecture (PhD).
Odessa state academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine
Tel. +38(095)707-13-29

Abstract. The modern paradigm of development of democracy does architectural projecting almost impossible without the studying of consumers and features of perception of objects of the architectural environment by them.

There fore in the publication, using the three-level structure of creation of the Universe [1, 2] and the three-level classification of needs of people [3,4], the basic principles of existence of certain people, and of certain groups of people come to light, and also classification of consumers of architectural objects and objects of design, according to the principles of their existence is presented.

Author shows the influence of principles of existence of the person, groups of people, societies, which can be as designers, consumers or customers on the principles of a shaping of architectural objects and objects of design.

Key words: architecture, development of architecture, laws of the Universe, laws of development of architecture, classification of consumers of architectural objects and objects of design.

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідження потреб користувачів архітектурно-дизайнерської продукції, а також пошуку варіантів класифікацій зазначених користувачів, виявлення принципів їх існування і глибинних причин притаманних їм мотивацій їх дій і характерних для них потреб. Розуміння користувачів має зробити архітектуру і формуемий архітекторами і дизайнерами штучний світ дійсно корисним (а не лише функціональним) і максимально задовольняючим потреби не лише правлячого класу (що характерно саме для тоталітарних суспільних устроїв), але й для кожного окремого користувача чи груп користувачів (що є важливим для демократично-орієнтованих суспільств).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публікація продовжує серію праць,

присвячених вивченню потреб людей [3–6], а також враховує доробки з класифікації користувачів, розроблені спеціалістами з економіки, менеджменту, маркетингу [7].

Постановка наукової проблеми. Незважаючи на проголошення Україною (як і рядом інших держав бувшого Радянського Союзу) курсу на демократичний розвиток і спостерігаючи процес побудови на даному етапі становлення у нашій країні «дикого, нецивілізованого капіталізму», головними принципами проектування і будівництва об'єктів, як правило, є не безпека, комфорт і максимальне задоволення потреб різних, навіть невеликих груп користувачів і окремих осіб, а отримання надприбутків і виконання вимог замовників, і нормативів, які відображають усереднений тип бездушного користувача. Тому інтереси користувачів не завжди вивчаються і враховуються.

Крім того, хоч і існують розробки даного питання спеціалістами з економіки, маркетингу чи менеджменту, які мають певні досягнення в вивченні та в класифікації користувачів за типами користування товарами чи послугами, але вони не охоплюють в повній мірі всі можливі підходи до розуміння мотивацій користувачів та до їх класифікацій. До того ж на даний час бракує досліджень впливу типів користувачів на архітектурно-дизайнерські рішення що, безумовно, не сприяє створенню повноцінного середовища життєдіяльності людей. Хоча необхідно зазначити, що останнім часом помітно підвищилось зацікавлення таким напрямом досліджень в архітектурній науці. Розробки нових підходів до класифікації мотивацій користувачів і самих користувачів можуть стати добрим інструментом для маркетологів, менеджерів, економістів, а головне, для проектувальників, що дозволить краще зрозуміти замовників і тих, хто буде користуватись запроєктованими та побудованими і виготовленими об'єктами.

Мета роботи. На основі обґрунтованої інтегральної класифікації потреб людей [3, 4], відповідно до трьох рівнів організації Всесвіту [1, 2], обґрунтувати та запропонувати класифікацію користувачів архітектурно-дизайнерської продукції, взявши за основу принципи їх існування, а також виявити глибинні причини, притаманні їх мотиваціям дій і характерним для них потребам.

Завдання роботи: 1. Виявити основні принципи існування окремих людей та груп людей у зв'язку з їх домінуючими потребами. 2. Запропонувати класифікацію користувачів архітектурно-дизайнерської продукції за принципами їх існування. 3. Проілюструвати зв'язок принципів існування користувачів з принципами формотворення архітектурних об'єктів.

Об'єкт дослідження. Потреби користувачів та їх мотивації.

Предмет дослідження. Класифікація користувачів згідно принципів їх існування.

Зв'язок теми з науковими програмами. Робота виконана у зв'язку з комплексними планами НДР ОДАБА, кафедри ОА і ДАС АХІ ОДАБА, згідно наукової теми кафедри ОА і ДАС «Закономірності розвитку архітектури і формування архітектурного середовища».

Використовуючи методи аналізу буття та існування окремих людей і суспільств в цілому, виявлено, що головними функціями і засобами існування людства є:

1. Виробництво матеріальних благ (продуктів, об'єктів, предметів та послуг, націлених на задоволення матеріальних потреб);
2. Розповсюдження матеріальних благ;
3. Організація виробництва матеріальних благ;
4. Посередництво між виробником і споживачем;
5. Накопичення;
6. Контроль за виробництвом, розподілом, перерозподілом матеріальних благ, їх захист чи захоплення шляхом застосуванням фізичної та юридичної сили;
7. Контроль за виконанням правил, наказів та законів шляхом застосуванням фізичної та юридичної сили;

8. Створення законів, правил і т. ін.;
9. Освіта (навчання себе та інших);
10. Пізнання світу (наука) та різні форми зв'язку зі Всесвітом (релігія, різні вчення та ін.);
11. Накопичення та розповсюдження інформації;
12. Створення прекрасного (культура і мистецтво);
13. Фізичне та духовне цілительство;
14. Керівництво духовним та матеріальним життям.

В різні історичні епохи люди, які відповідали своїми моральними, психологічними чи фізичними здібностями, чи в певні історичні періоди – з народження, належали тій чи іншій суспільній групі, залежно від домінування виду занять створювали класи чи касты. Вид занять, належність до соціальної групи приводили як окремо взятих людей, так і певні соціально-економічні класи до розвитку відповідних принципів існування і життєдіяльності, особливостей відношення до себе, до інших, до речей і до Світу в цілому.

Всі потреби людей, які мають забезпечити саме існування людей (як проявленого феномену), які ми розглядаємо на трьох рівнях буття, задовольняються різними людьми по-різному: хто за допомогою власної важкої праці, хто за допомогою хитрості та підприємливості, хто за допомогою фізичної сили. Використовуючи власні, притаманні саме їм засоби існування, люди поступово розвивають в собі певні принципи буття, завдяки яким вони можуть виживати, а то й «розквітати» в сенсі захищеності та забезпеченості. Тобто люди, які займаються певною діяльністю і використовують певні засоби здобуття матеріальних і нематеріальних благ, розвивають в собі певні якості і принципи життєдіяльності, притаманні для їх професійної чи соціальної групи, що створюють політичні класи чи касты.

Спираючись на вищезазначене, ми можемо розглядати класифікацію принципів буття за соціальною належністю індивідуумів (тобто класифікувати користувачів взагалі і користувачів архітектурно-дизайнерської продукції зокрема за належністю до класу чи до соціальної групи), бо, безумовно, належність до певного соціально-економічного класу накладає певні загальні штампи поведінки, сприйняття дійсності, характеру потреб, розвитку певних смаків. Але шляхом чисельних спостережень за поведінкою, мотивацією і принципами буття великої кількості людей було виявлено, що незважаючи на належність особи до певного соціального класу (чи до певної соціальної групи), її принципи існування можуть не збігатись з принципами і засобами здобуття матеріальних благ, характерних для соціального класу, до якого належить зазначена особа.

І хоча індивід за класовою чи професійною належністю, наприклад, є військовослужбовцем, своєю метою буття, методами досягнення успіху, основними принципами існування його можуть бути накопичення, хитрість (характерні для класу торговців), чи власна виснажлива праця (характерна для фізичних трударів), чи підсвідома мудрість, прагнення до самовдосконалення, до знань, що є характерним для представників групи духовної, інтелектуальної праці. Тобто головною ознакою, покладеною в основу класифікації користувачів, що пропонується, покладена не фізична належність до певного соціального класу, а принципи буття, характерні в цілому для того чи іншого класу. Тобто мова іде про класифікацію користувачів взагалі і користувачів архітектурно-дизайнерської продукції зокрема за духовною належністю до принципів певного соціально-політичного класу, хоча нерідко особа може фізично при цьому належати до іншого класу.

Спираючись на вищезазначене, ми можемо виділити певні типи принципів буття, а натомість класифікувати і користувачів за принципами їх існування, за принципами, які притаманні кожному окремому індивіду, принципи життєдіяльності якого можуть дещо відрізнятись від принципів, притаманних його класу чи його соціальній групі, до яких він може належати професійно чи від народження. Тобто можливо стверджувати, що люди при

своїй належності до певного класу і маючи різні підходи до буття, належать до різних так званих духовних класів, а краще сказати – до духовних каст.

В класифікації людей за принципами їх існування краще використовувати поняття не духовного класу, а духовної касті, бо касті є більш загальною ілюстрацією головних принципів існування і головних засобів досягнення мети. Так, наприклад, теоретиками окремо виділяються клас робітників і клас селян, хоча принципи і засоби, основні потреби і основні види діяльності, що забезпечують виживання і робітників, і селян, однакові: власна фізична праця заради фізичного виживання, заради задоволення головних потреб шляхом створення матеріальних благ. Лише об'єкти, інструменти і методи виробництва матеріальних благ дещо різняться. Історія нам показує, що нерідко селяни ставали найманими працівниками і повинні були належати до класу робітників. Але за методами роботи, за місцем проживання, за видом продукції, що вироблялась, вони залишались селянами. Саме тому, розробляючи класифікацію користувачів за принципами існування і за методами задоволення потреб, для означення належності до певної духовної групи вирішено було використовувати, як аналог, не розподіл людей на класи, а розподіл за кастами, які більш узагальнено і більш точно відображають основні форми діяльності і основні принципи існування і буття людей. Касті ілюструють належність людей до певної духовної групи, на відміну від класів, які зазначають належність до соціально-економічної групи.

Причому взявши за аналогію індійські касті, логічним є виділення чотирьох духовних каст (касту недоторканих ми не розглядаємо, тому що п'ять каст більш доречно розглядати при матеріальній належності до соціальної касті, але при духовній класифікації недоторкані та інші представники «узбіччя» суспільства людей можуть мати риси характеру і принципи існування, притаманні будь-якій духовній касті, а їх матеріальне і соціальне життя є результатом більш складних процесів, ніж належність до тієї чи іншої духовної касті):

Безумовно, розумно було б називати групи людей назвами індійських каст, але розуміючи, що архаїчна термінологія (хоча і дуже точна і влучна, якщо глибше провести лінгвістичний аналіз зазначених назв) буде дещо подразнювати своїм звучанням непідготовлені вуха сучасників, пропонується 4 духовні касті назвати за основними видами діяльності і методами задоволення потреб: 1. ФІЗИЧНІ ТРУДАРИ; 2. ТОРГОВЦІ ТА ПОСЕРЕДНИКИ; 3. СЛУЖБОВЦІ; 4. ПРАЦІВНИКИ ДУХОВНОГО РІВНЯ.

Як було зазначено вище, особа може належати до одного класу, чи до однієї матеріальної касті з народження, чи за видом трудової діяльності, а мати особливості сприйняття дійсності, особливості підходів до рішення проблем і задоволення своїх потреб, використовуючи принципи і методи, притаманні іншим класам, чи кастам. Наприклад, в наш час матеріальну можливість побудувати великий власний будинок на території великого міста, де дуже дорога земля і недешева праця будівельників, можуть лише бізнесмени, чи корумповані чиновники, якими вони в більшості випадків і є, зважаючи на одні цифри офіційної заробітної плати і на дійсне знаходження у їх приватній власності величезних приватних будинків та інших матеріальних цінностей.

Так ось, належачи до фізичного, матеріального класу торговців (бізнесменів) чи службовців, представники цих двох фізичних класів можуть мати підходи до планування будинків, об'ємно-просторового рішення, архітектурно-художнього рішення і орнаментування, притаманні всім чотирьом духовним групам, духовним кастам Рис. 1–8). Для носіїв принципів і підходів до життя, а натомість і формування свого житла, фізичних трударів є характерна примітивність форми будівлі, оздобленої примітивним, грубим, але яскравим і агресивним декором (що взагалі є характерним для народної творчості, народного мистецтва, народної архітектури, народного одягу, декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва Рис. 1, 2.

Для послідовників принципів накопичення матеріальних благ (торговців і посередників) є характерним перенасичення форм, декору, показної розкоші, причому не завжди істинно цінної. Тут на думку відразу спадає стиль бароко, чи еkleктика другої половини ХІХ сторіччя чи сучасні варіанти постмодернізмів, еkleктик, кічу і тому подібних проявів «мистецтва» «торгівців»-вайшів Рис. 3, 4.

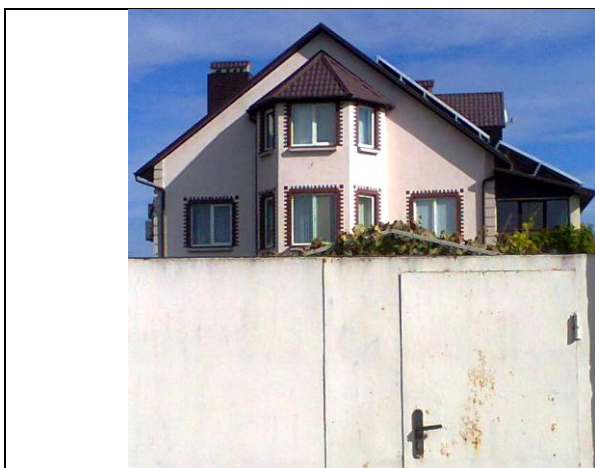

Рис. 1. Прикрашання примітивного за формою будинку примітивним декором. Фотофіксація автора, 12.10.17

Рис.2. «Народний стиль» «народної архітектури». Фотофіксація автора, 12.10.17

Рис. 3. Багатство і перенасичення форм, кольорів, деталей – краща ілюстрація відображення прагнень життя «Торговців» (вайшів)

Рис.4. Інтер'єр будинку людей, головний принцип існування яких є накопичення та демонстрація матеріальних благ

Для проявів принципів сучасних «кшатріїв» («службовців») в формотворенні їх будівель будуть характерні, скоріше за все, добротність матеріалів і конструкції споруди, складність плану і об'ємно-просторового рішення, чіткість форм і ліній, прямі кути, можливо, своєю замкнутістю мати подібність до замку, фортеці, або з повністю відсутнім декором, або декором, виконаним шляхетно, дійсно якісно, зі смаком, який буде вказувати на ранг і могутність володаря, підкреслювати статус престижністю творіння архітекторів і будівельників Рис. 5, 6.

В нашу епоху домінування матеріалізму суто духовні особи народжуються дуже рідко, бо зі своїми життєвими принципами взагалі не зможуть вижити і віднайти засоби на власну ділянку і власний будинок. Але якщо такі прояви дійсної духовності є, то, скоріше за все, будинки є дуже «скромними» за архітектурними рішеннями, бо замовник з розвинутою

духовністю не прагне до оригінальності проектного рішення, до зовнішнього ілюстрування могутності і багатства, чи до престижності і розкоші.

Такого замовника цікавлять інші цінності і якості споруди: вірне розміщення на ділянці, максимально нейтралізуюче гепатогенні зони, комфортне і безпечне рішення планування, яке є прихованим від зовнішніх поглядів, але повністю відповідає вимогам такого незвичного замовника, екологічністю і природністю матеріалів, скоріше за все повною відсутністю зайвих деталей і декору, але присутністю різних знаків і форм, важливих для енерго-інформаційної гармонізації простору і середовища життєдіяльності

Рис. 5. «Замок» сучасного кшатрія

Рис. 6. Замок ХХІ століття: будинок-фортеця

Рис. 7. Будинок і природа – спосіб єднання, а не протистояння

Рис. 8. Екологічно, корисно, зручно, безпечно

Висновки. Спираючись на трирівневу структуру побудови Всесвіту та на трирівневу класифікацію потреб людей, виявляються основні принципи існування як окремих людей, так і певних груп людей, а також пропонується класифікація користувачів архітектурно-дизайнерської продукції згідно принципів їх існування. Пропонується класифікувати людей за належністю їх до духовних каст згідно притаманних їм підходів до мети і до принципів досягнення ними успіхів: «Фізичні трударі» (шудри), «Торговці та посередники» (вайші), «Службовці» (кшатрії), «Працівники духовної сфери» (браміні). Не лише фізична належність замовника до певного соціально-економічного класу, але, ще важливіше, належність до певної духовної каст є визначною для вибору принципів формотворення архітектурних і дизайнерських об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко Ю. Н. Факторы, влияющие на особенности формирования архитектуры и архитектурной среды, как объект исследования / Ю. Н. Денисенко, Е. В. Денисенко // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури: Збірник наукових праць ОДАБА.– Одеса: Зовнішрекламсервіс, 2014. – Випуск № 55. – С. 93–96.
2. Денисенко Ю. М., Денисенко К. В. Законы природы как основа развития архитектуры. [Текст] / Ю. М. Денисенко, К. В. Денисенко // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури: Збірник наукових праць ОДАБА.– Одеса: Атлант, 2016. – Випуск 63. – С. 15–21.
3. Денисенко Ю. М. Потребы людей как головной чинник виникнення і розвитку архітектури. Класифікація потреб в розробках вітчизняних і зарубіжних авторів [Текст] / Ю. М. Денисенко // Проблемы теории и истории архитектуры Украины: Сборник научных трудов АХИ ОГАСА / Под редакцией к. т. н., проф. Коврова А. В. – Одесса: Астропринт, 2016. – Выпуск 16. – С. 46–50.
4. Денисенко Ю. М. Класифікація потреб та їх вплив на формування типів будівель [Текст] / Ю. М. Денисенко // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури: Збірник наукових праць ОДАБА.– Одеса: Атлант, 2016. – Випуск 63. – С. 9–14.
5. Жилина Ю. Н. Влияние потребностей человека на организацию архитектурной среды [Текст]: автореф. дис. ... на соиск. учен. степ. к. арх.: 18.00.01 / Жилина Ю. Н. – Екатеринбург: Типография Уральской государственной архитектурно-художественной академии. – 2003. – 24 с.
6. Шиповская Л. П. Человек и его потребности: Учебное пособие. [Электронный ресурс] / Л. П. Шиповская – М.: ИНФРА – М, 2009. – 432 с. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1398747/>.
7. Царев А. Типы потребителей [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://www.eso-online.ru/priemy_effektivnosti_reklamy/klassifikaciya_ludej_i_ih_motivov/typy_potrebitilej/– 27.05.2014.

УДК371.11+370.1+7.01

ЕТНО-ХУДОЖНІЙ ПІДХІД ДО АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Тюрікова О. М., доцент кафедри основ архітектури та ДАС, к. пед. н.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Тел. +38(063) 614 53 45

Тігінов В. В., асистент кафедри основ архітектури та ДАС

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Тел. +38(067) 984 19 57

Анотація. Стаття розглядає особливості етно-художнього підходу в сучасному архітектурно-дизайнерському процесі. Визначено пріоритети, структуру та зміст етно-художньої проектної діяльності. Виявлено основні складники етно-художньої проектної діяльності. Визначено основні засоби етно-художнього проектування. Сформованні основні завдання зазначеної проектної діяльності.

Ключові слова: етно-художнє середовище, етноестетика, етнокультурна експансія в архітектурному середовищі, художньо-етнічна діяльність.